



Vlaanderen
is milieu

Milieuverklaring 2018

Scope: VMM vestiging Aalst, Herentals, Hasselt en dienst Lucht (Antwerpen), Oostende (administratie), Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven en Oostende (onderhoudsdienst)

Uitbreiding: Brussel (Graaf de Ferraris-gebouw) en Mechelen

**VLAAMSE
MILIEUMAATSCHAPPIJ**



DOCUMENTBESCHRIJVING

Milieuverklaring 2018 is de EMAS-milieuverklaring van de VMM, opgemaakt volgens de vereisten in verordening (EG) nr. 2017/1505 van het Europees Parlement en de Raad van 28 augustus 2017; VMM, oktober 2016.

Gegevens 2017 // **Scope: VMM-vestigingen Aalst, Hasselt, Herentals, dienst Lucht** (Kronenburgstraat en Vuurkruisenplein Antwerpen), **Oostende (administratie), Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven en Oostende (onderhoudsdienst).** **Uitbreiding: Graaf de Ferraris gebouw Brussel en Mechelen**

NACE-code van de VMM: 84.120 (openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen)

Publicatiedatum van volgende versie: 30 juni 2019

Contactpersoon VMM

Kristien Gevers, verantwoordelijke Interne Milieuzorg- EMAS coördinator

Coördinatie

Stuurgroep Interne Milieuzorg, VMM

Redactie en lay-out

VMM

Verantwoordelijke uitgever

Michiel Van Peteghem, Vlaamse Milieumaatschappij

Vragen in verband met dit rapport

Vlaamse Milieumaatschappij

Dokter De Moorstraat 24-26

9300 Aalst

Tel: 053 72 62 10

info@vmm.be

Depotnummer

D/2018/6871/009

VOORWOORD

Beste lezer

Werk maken van een beter leefmilieu in Vlaanderen is de kerntaak van de Vlaamse Milieumaatschappij. Daarom willen wij een voortrekkersrol in milieuzorg vervullen en zelf de impact van onze werking op het milieu zo veel mogelijk beperken.

Wij kozen ervoor om bij de VMM een milieumanagementsysteem conform de EMAS-verordening in te hanteren. Sinds begin 2014 beschikt de VMM over zowel een ISO 14001-certificaat als een EMAS-registratie voor haar vestigingen in Aalst. In 2015 werd de EMAS-registratie uitgebreid naar de VMM-vestigingen in Hasselt, Herentals en bij de dienst Lucht in Antwerpen. Oostende (administratie) en Gent werden in 2016 toegevoegd. Eind 2017 behaalden de VMM-vestigingen in het VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven en Oostende (onderhoudsdienst) de EMAS registratie. In 2018 voegen we daar de kantoorlocaties in Brussel Ferraris en Mechelen aan toe.

Door dit systeem kunnen we onze milieuprestaties op een continue manier evalueren, rapporteren en verbeteren. Bovendien beklemtoont dit milieuzorgsysteem de betrokkenheid van het personeel en een transparante communicatie. Dat vinden wij de belangrijkste aspecten van het EMAS-systeem. Met de EMAS-registratie beogen we namelijk een dubbel doel:

- vanuit onze voorbeeldfunctie zorgen dat we via een gerichte aanpak en met medewerking van al onze personeelsleden onze milieuprestaties voortdurend verbeteren;
- iedereen ervan bewust maken dat we elke dag opnieuw duurzaam met het milieu moeten omgaan en dat we daartoe allemaal een bijdrage kunnen leveren.

Milieuzorg is evenwel een continu proces en het kan altijd nog beter. Zo wil de VMM actief meewerken aan de transitie naar een duurzamere samenleving en aan de realisatie van de ambitieuze doelstellingen van de Vlaamse Regering.

Deze milieuverklaring beoogt een open communicatie over het milieubeleid en de doelstellingen van de VMM, over de inspanningen die wij al geleverd hebben, onze milieuprestaties in 2017 en de bijkomende maatregelen die we nemen om onze engagementen waar te maken.

Deze milieuverklaring behandelt VMM-vestigingen in Aalst, Hasselt, Herentals, de dienst Lucht in Antwerpen, Oostende (administratie en onderhoudsdienst), Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven met uitbreiding naar Mechelen en het Graaf de Ferraris gebouw Brussel.

Veel leesplezier!



Michelinne Van Den Langenbergh
Waarnemend Administrateur-generaal

INHOUD

1	De Vlaamse Milieumaatschappij	7
1.1	De VMM in een notendop.....	7
1.2	Voor het milieu van morgen	7
1.3	Onze activiteiten	8
1.4	Ons menselijk kapitaal	8
1.5	Milieubeleid	10
1.6	Milieuzorgsysteem	12
1.6.1	EMAS en ISO 14001.....	12
1.6.2	Milieuorganogram	14
1.7	Milieuaspecten.....	17
1.7.1	Directe milieuaspecten	18
1.7.2	Indirecte milieuaspecten	18
1.8	Milieudoelstellingen 2020.....	19
2	Algemene milieuprestaties van de VMM	20
2.1	Water.....	21
2.1.1	Watergebruik	21
2.1.2	Afvalwater	22
2.2	Energie.....	22
2.2.1	Elektriciteitsverbruik	22
2.2.2	Gasverbruik	23
2.3	Mobiliteit.....	24
2.4	Emissies	27
2.5	Biodiversiteit: bodemgebruik en verontreiniging	30
2.6	Grondstoffen: papierverbruik	30
2.7	Afval.....	32
2.8	Duurzame overheidsopdrachten	35
3	Beschrijving EN milieuprestatie van de EMAS-sites.....	36
3.1	Aalst.....	36
3.2	Antwerpen- Dienst Lucht	36
3.3	Gent.....	36
3.4	Hasselt	36
3.5	Herentals.....	36
3.6	Leuven – CBG	36
3.7	Vestigingen in beheer door de Vlaamse overheid – VAC.....	36
3.8	Oostende – Administratie	36
3.9	Oostende – Onderhoudsdienst.....	36
3.10	Mechelen.....	36

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: EMAS-vestigingen in EMAS-scope	17
Tabel 2: Referentiecijfers watergebruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	21
Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	22
Tabel 4: Referentiecijfers CO ₂ -emissie gebouwen (EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	28
Tabel 5: Referentiecijfers papierverbruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	31
Tabel 6: Referentiecijfers afval (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	32

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Personeelsbezetting VMM, situatie op 31 december 2017. Het VMM* totaal bevat alle medewerkers ook deze in de niet-geregistreerde locaties.	9
Figuur 2: Logo EMAS	12
Figuur 3: Stroomschema EMAS-registratie	13
Figuur 4: Organogram VMM 2017	15
Figuur 5: EMAS-locaties VMM (* locatie nog niet in de EMAS-scope)	16
Figuur 6: Significantiebepaling van de milieuaspecten	18
Figuur 7: waterverbruik: overzicht van de waterverbruiken voor de hele VMM (2012-2017)	21
Figuur 8: elektriciteit: overzicht van het gefactureerde verbruik voor de hele VMM (2012-2017), per kWh/VTE	23
Figuur 9 gasverbruik: overzicht van het reële gasverbruik verbruik voor de hele VMM (2012-2017), per kWh/m ²	23
Figuur 10 Dienstverplaatsingen: personenkilometers dienstverkeer (km) voor de hele VMM (2013-2017) ..	24
Figuur 11 Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de hele VMM (2011-2016). VMM9 omvat 9 vestigingen, VMM12 omvat 12 vestigingen. (Bron: enquête woon-werkverkeer 2011-2014-2016)	26
Figuur 12 percentage duurzame vervoersmiddelen voor de hele VMM (2012-2017).	27
Figuur 13 overzicht van de afname van het aantal dieselwagens voor de hele VMM (2012-2017)	29
Figuur 14 overzicht van het aantal kilometers dienstwagens per jaar voor de hele VMM (2012-2017)	29
Figuur 15 emissies: overzicht van de directe emissie CO ₂ (ton) voor de hele VMM (2012-2017).	30
Figuur 16 Papierverbruik voor printen en kopiëren bij VMM (2011-2017)	31
Figuur 17 Afvalproductie voor VMM (VMM11 in 2012-2013 en VMM12 in 2014-2016, VMM10 in 2017)	34
Figuur 18 Afvalproductie voor VMM (VMM11 in 2012-2013 en VMM12 in 2014-2016, VMM10 in 2017)	34

1 DE VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

1.1 De VMM in een notendop

De Vlaamse Milieumaatschappij of VMM werd opgericht in 1990. Sinds 1 april 2006 werkt ze als agentschap van de Vlaamse overheid mee aan een beter leefmilieu in Vlaanderen. De VMM behoort tot het beleidsdomein Omgeving.

De VMM heeft als missie bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het milieubeleid door het voorkomen, beperken en ongedaan maken van de schadelijke effecten voor watersystemen, verontreiniging van de atmosfeer en het rapporteren over de toestand van het leefmilieu, en mee te werken aan de realisatie van de doelstellingen van het integraal waterbeleid.

Elke dag zetten meer dan 800 medewerkers van de VMM hun kennis en vaardigheden in om het milieu van morgen in Vlaanderen te helpen verbeteren. De VMM is actief op drie terreinen: water, lucht en milieu in het algemeen.

Onze maatschappelijke zetel is in Aalst. Daarnaast hebben wij verschillende vestigingen in elke provincie in Vlaanderen.

1.2 Voor het milieu van morgen

De Vlaamse Milieumaatschappij speelt een cruciale rol in het integraal waterbeleid. Ze meet en controleert de kwantiteit en kwaliteit van water, beheert watersystemen, int een heffing op watervervuiling en op grondwaterwinning, adviseert over milieuvergunningen, en zorgt voor de planning van en het toezicht op de zuiveringsinfrastructuur.

De VMM geeft advies aan de Vlaamse Regering over de kwaliteit en de beschikbaarheid van drinkwater, en vervult de taak van regulator¹ voor leidingwater.

Verder bewaakt de VMM de luchtkwaliteit, inventariseert ze wie wat loost, en doet ze beleidsvoorstellen. Ze stelt ook het Milieuraapport Vlaanderen (MIRA) op. MIRA analyseert en evalueert de toestand van het leefmilieu en het milieubeleid, en kijkt vooruit op mogelijke milieuontwikkelingen.

De VMM neemt deel aan het internationaal milieubeleid.

¹ De WaterRegulator is een subentiteit van de VMM en heeft de volgende opdrachten:

- de transparantie over drinkwaterproductie en -levering in Vlaanderen verhogen;
- de prestaties en de efficiëntie van de drinkwatermaatschappijen die in Vlaanderen actief zijn vergelijken, met de bedoeling na te gaan of water geleverd wordt tegen een correcte prijs;
- studies uitvoeren, en op basis van de resultaten advies verlenen aan de Vlaamse Regering;
- de drinkwatertarieven reguleren.

Via informatie en sensibilisering wil ze de bedrijven, de burgers en de landbouwers aanzetten tot milieusparend gedrag.

1.3 Onze activiteiten

Om haar missie te verwezenlijken, voert de VMM volgende taken uit:

- gegevens en informatie verzamelen, beoordelen en verwerken door de uitbating van de meetnetten lucht en water, en de registratie van emissies in lucht en water;
- het Milieuraapport Vlaanderen opstellen;
- de planning van het integraal waterbeleid coördineren en organiseren;
- instrumenten ontwikkelen en maatregelen uitwerken om de verontreiniging van de atmosfeer en van de watersystemen te voorkomen en te beperken;
- water- en vuilvrachtbalansen opstellen en bijwerken per stroomgebied en bekken;
- het economisch en ecologisch toezicht op de uitbouw en het beheer van de zuiveringsinfrastructuur, met inbegrip van het opstellen, controleren en opvolgen van investeringsprogramma's en subsidiëringsprogramma's, en de opmaak van zoneringsplannen;
- de regulerende heffing op waterverontreiniging en op de winning van grondwater vestigen, innen en invorderen;
- de ecologische aspecten van water bestemd voor menselijke aanwending opvolgen;
- het grondwater beheren en voorstellen doen tot afbakening van waterwinningsgebieden en beschermingszones;
- de werking, technische ondersteuning en subsidiëring van het waterbeheer van polders en wateringen controleren en opvolgen;
- het beheer van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie, met inbegrip van de waterbodems;
- ratten bestrijden in of nabij waterlopen;
- advies uitbrengen bij de watertoets;
- adviseren bij milieuvergunningaanvragen;
- milieu-informatie en -educatie verstrekken;
- deelnemen aan het internationale milieubeleid;
- inventariseren, evalueren, adviseren en rapporteren over alle aangelegenheden met betrekking tot water bestemd voor menselijke aanwending.

1.4 Ons menselijk kapitaal

De VMM telde eind 2017 bijna 840 vaste medewerkers. Het gaat om een diverse ploeg met onder andere monsternemers, rattenbestrijders, biologen, hydrologen, ingenieurs, administratieve medewerkers en informatici. Ieder personeelslid telt als een eenheid, ongeacht of het aan- of afwezig is en voltijds of deeltijds werkt, bezoldigd of onbezoldigd. Het cijfer van de voltijdse equivalenten is een nauwkeuriger indicator van het beschikbare personeelsbestand.

Onderstaande tabel bevat telkens het aantal personeelsleden en het aantal vte's.

Personeelsgegevens per standplaats										
	31/12/2013		31/12/2014		31/12/2015		31/12/2016		31/12/2017	
	Aantal personeel	Aantal vte's	Aantal personeel	Aantal vte's	Aantal personeel	Aantal vte's	Aantal personeel	Aantal vte's	Aantal Personeel	Aantal Vte's
Aalst Dr. De Moor	122	109,0	114	97,9	117	101,2	115	103,3	134	116,3
Aalst Gasthuis	98	90,1	100,5	89,9	102	89,8	94	86	122	106,9
Antwerpen Kronenburg + Vuurkruisenplein	44	36,1	46	38,6	46	39,6	44	39,4	43	39,2
Hasselt	34	30,3	36	31,6	35	30,2	32	29,5	34	29,2
Herentals	37	34,5	38	30,8	36	31,9	33	29,3	32	27,5
Oostende (administratie)	88	78,9	83	74	80	71,5	77	70	81	72,7
Gent	124	109,5	126	109,4	123	108,9	118	104,7	119	107,8
VAC Antwerpen	32	27,5	24	20,5	23	19,2	21	18,6	21	18,2
Oostende (onderhoudsdienst)	7	6,8	7	6,8	7	6,6	5	4,8	5	4,8
VAC Leuven	56	49,5	56	45,1	54	45,9	51	43,6	49	40,2
Leuven CBG	14	11,6	14	12,4	15	13,4	15	13,9	15	12,1
Brussel Ferraris	73	64,8	77	---	65	57,6	67	63,1	69	58,4
Locatie rattenbestrijding	99	92,7	89	---	92	84,5	85	78,3	82	77,6
Mechelen	32	26,9	31	26,4	28	23,6	25	21,6	23	20,8
VMM (incl. Aquafin)	1011	904,0	987	864,1	966	850,9	905	819,9	---	---
VMM* (excl. Aquafin)	933	831,5	912	794,9	891	782,2	865	762,1	837	739,25

Figuur 1: Personeelsbezetting VMM, situatie op 31 december 2017. Het VMM* totaal bevat alle medewerkers ook deze in de niet-geregistreerde locaties.



1.5 Milieubeleid

De directieraad van de VMM keurde in maart 2016 de volgende milieubeleidsverklaring goed.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wil een actieve rol spelen en toonaangevend zijn in haar inspanningen bij de zorg voor het leefmilieu.

De VMM vraagt van bedrijven en burgers grote inspanningen voor een beter milieu. Om geloofwaardig te zijn, streeft de VMM ernaar het minstens even goed te doen als de doelgroepen op wie haar beleid gericht is.

Milieusparend gedrag is een van de kernwaarden die de organisatiecultuur van de VMM bepalen. De zorg voor het milieu maakt deel uit van al onze activiteiten en wordt bij elke beslissing in overweging genomen.

Om dit te bereiken, voert de VMM haar activiteiten uit in overeenstemming met de volgende krachtlijnen.

De VMM:

1. leeft op alle domeinen de geldende milieu- en veiligheidsnormen na, en vervult al haar verplichtingen inzake milieuzorg.
2. engageert zich voor het rationeel gebruik van energie, grondstoffen en water, en vertaalt dit in een duurzaam aankoopbeleid.
3. beperkt de productie van afval en selecteert haar afvalstromen.
4. voorkomt zo veel mogelijk dat door haar activiteiten afvalstoffen en gevaarlijke stoffen in het milieu terechtkomen en neemt alle mogelijke maatregelen om milieu-incidenten te beperken.
5. promoot een milieuvriendelijke mobiliteit bij haar personeelsleden, niet alleen voor dienstreizen, maar ook voor woon-werkverkeer.
6. streeft naar een continue verbetering van haar milieuprestaties. Om de evolutie op te volgen, registreert ze haar prestaties op een kwaliteitsvolle manier.

1.6 Milieuzorgsysteem

1.6.1 EMAS en ISO 14001

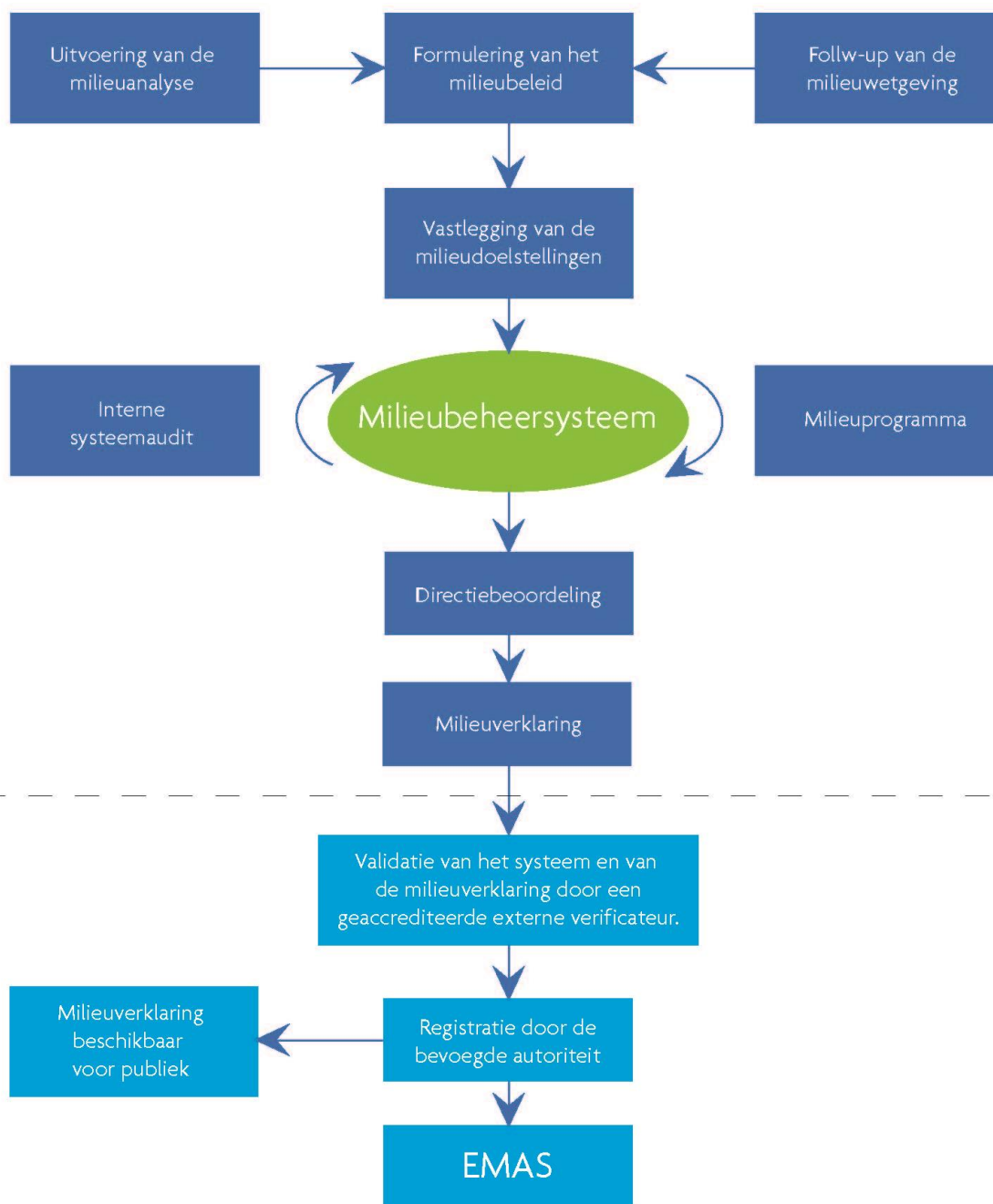
Om het milieubeleid uit te voeren, ontwikkelde de VMM een milieuzorgsysteem dat voldoet aan de ISO 14001-norm, en aan de vereisten van de Europese verordening betreffende EMAS (Verordening EG nr. 2017/1505 van het Europees Parlement en de Raad van 28 augustus 2017). In aanvulling op de algemene eisen die de ISO 14001-norm oplegt, hecht EMAS speciale aandacht aan de betrokkenheid van het personeel, externe communicatie, naleving van de regelgeving en verbetering van de milieuprestaties.

Het stroomschema EMAS-registratie toont de verschillende stappen die VMM heeft doorlopen om een EMAS-registratie te krijgen. Het hele systeem steunt op de systematische en permanente uitvoering van de beschreven opeenvolgende stappen.

Het EMAS-milieumanagementsysteem van de VMM wordt beschreven in een milieuhandboek. Dat handboek omvat het milieubeleid van de VMM, de milieudoelstellingen en milieuprogramma's, en de verwijzingen naar alle documentatie (bv. procedures) die het EMAS-systeem vereist. U kunt de documenten steeds opvragen bij de verantwoordelijke Interne Milieuzorg.



Figuur 2: Logo EMAS



Figuur 3: Stroomschema EMAS-registratie

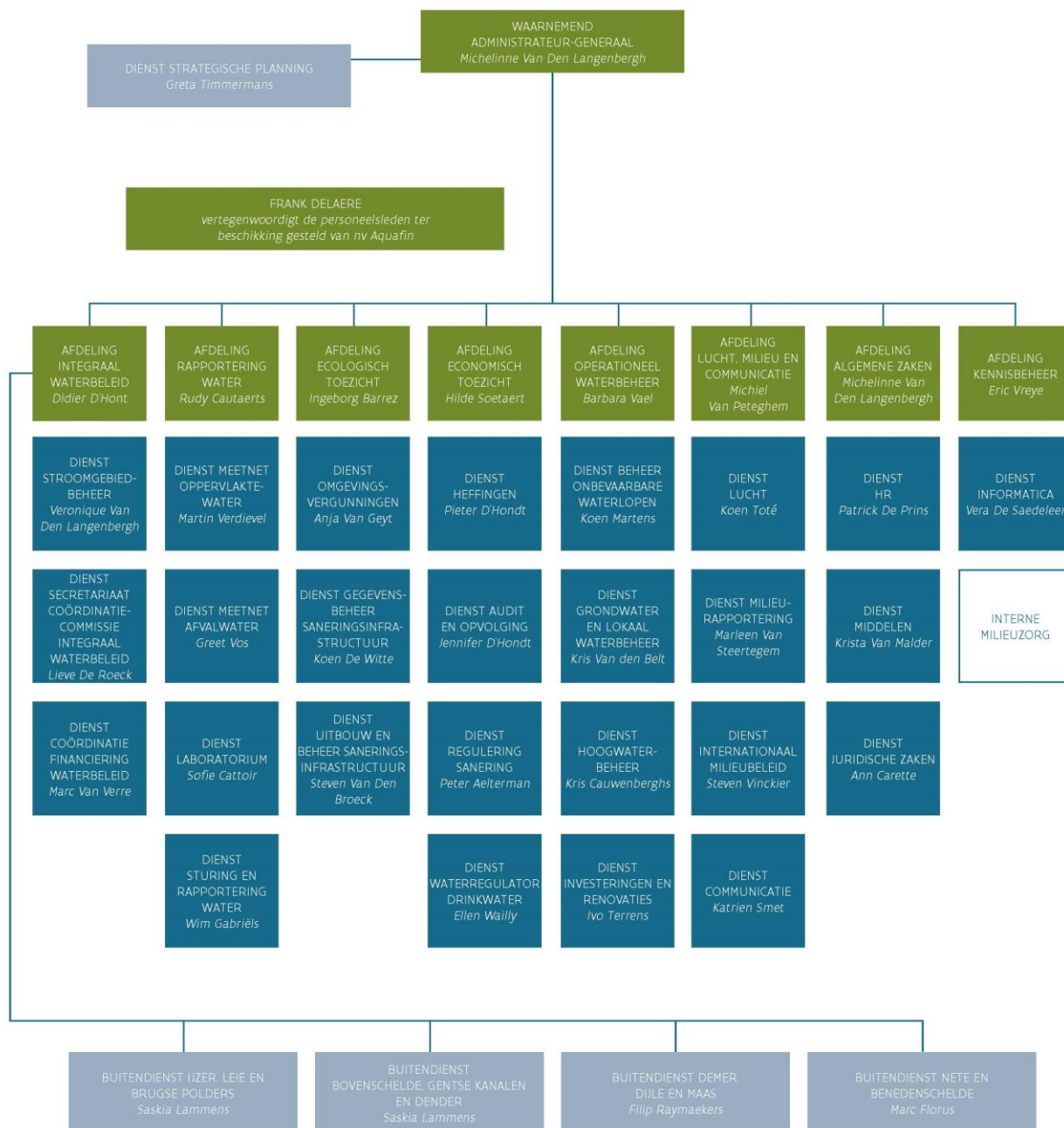
1.6.2 Milieuorganogram

De implementatie en uitvoering van EMAS is bij uitstek een gedeelde verantwoordelijkheid. Elk personeelslid van de VMM heeft hierin een rol te vervullen. De directieraad van de VMM heeft de eindverantwoordelijkheid in het milieuzorgsysteem.

De coördinatie van EMAS ligt in handen van de stuurgroep Interne Milieuzorg en de verantwoordelijke Interne Milieuzorg. Elke afdeling van de VMM heeft een vertegenwoordiger in die stuurgroep. Het afdelingshoofd Algemene Zaken en het afdelingshoofd Kennisbeheer vertegenwoordigen er de directieraad. Ook de kwaliteitszorgverantwoordelijke en de verantwoordelijke Milieumonitor maken deel uit van die stuurgroep. De vestigingen zijn vertegenwoordigd door een locatieverantwoordelijke.

Naast een stuurgroep Interne Milieuzorg is er ook een werkgroep Intern Leefmilieu die vertegenwoordigers telt uit elke vestiging van de VMM. Deze groep heeft vooral de taak het personeel maximaal bij milieuzorg te betrekken. Via sensibiliseringsacties spoort zij elke medewerker aan tot milieusparend gedrag.

Organogram



**VLAAMSE
MILIEUMAATSCHAPPIJ**

SITUATIE OP 1 APRIL 2018
DOKTER DE MOORSTRAAT 24-26 - 9300 AALST - T 053 72 62 10
WOORDVOERDER: KATRIEN SMET - T 053 72 65 73

Figuur 4: Organogram VMM 2017



Figuur 5: EMAS-locaties VMM (* locatie nog niet in de EMAS-scope)

Significantiebepaling van de milieuaspecten			
	1	2	n.v.t.
Wet	Wettelijke milieueisen die permanente bewaking vragen	Algemene zorgplicht of geen wetgeving van toepassing	geen bevoegdheid om dit milieuaspect te beïnvloeden
Milieu-impact	Belangrijke bijdrage tot de milieu-impact	Geringe bijdrage tot de milieu-impact	
Kosten	Belangrijke kosten die continue bewaking vragen	Kosten niet beïnvloedbaar of verwaarloosbaar	
Beleid	Aandachtspunt van het milieubeleid of stakeholders	Geen aandachtspunt van milieubeleid of stakeholders	

Figuur 6: Significantiebepaling van de milieuaspecten

EMAS maakt een onderscheid tussen directe en indirecte milieuaspecten. Directe milieuaspecten hebben betrekking op activiteiten, producten of diensten van de organisatie waarover ze zelf een rechtstreekse beheers- controle heeft, bijvoorbeeld afval en emissies in water en lucht. Indirecte milieuaspecten hebben meer betrekking op de opdrachten van de organisatie. De beheers-controle is indirect (bv. leveranciers en aannemers, effecten van het beleid, planningsbesluiten, subsidies en leningen, investeringen).

1.7.1 Directe milieuaspecten

Vanuit haar voorbeeldfunctie als milieumaatschappij beschouwt de VMM alle directe gevolgen voor het milieu met betrekking tot haar kerntaken als significant. Omdat de organisatie zo groot is, namen wij ook de factor mobiliteit mee op. De VMM wil zo haar geloofwaardigheid bij de belanghebbenden versterken.

Gelden als significante directe milieuaspecten: waterverbruik, afvalwater, luchtmissies (gebouwenverwarming, dienstwagens), energie (elektriciteits- en gasverbruik), mobiliteit (woon-werkverkeer personeel, dienstreizen). We verwijzen naar deel 3 Milieuprestaties voor de analyse van deze kernindicatoren.

1.7.2 Indirecte milieuaspecten

Indirecte milieuaspecten hebben betrekking op de opdrachten van de VMM. Het is haar kerntaak te streven naar een beter leefmilieu in Vlaanderen, samen met de belanghebbenden.

*“De VMM heeft als missie bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het milieubeleid **door het voorkomen, beperken en ongedaan maken van schadelijke effecten voor watersystemen en verontreiniging van de atmosfeer** en het rapporteren over de toestand van het leefmilieu, en bij te dragen tot de realisatie van de **doelstellingen van het integraal waterbeleid.**”*

De VMM oefent rechtstreeks en onrechtstreeks invloed uit op overheidsinstanties, bedrijven en burgers aan de hand van rapporten, publicaties, samenwerkingsovereenkomsten, Europese campagnes en nog zoveel meer. Ook in haar adviezen over milieuvergunningaanvragen van bedrijven (met betrekking tot luchtkwaliteit, afvalwater en grondwater) streeft de VMM naar een minimale belasting van het milieu.

Naast de uitbating van de meetnetten, verspreidt de VMM zoveel mogelijk haar kennis over luchtkwaliteit en waterkwaliteit. De talloze jaarrapporten en detailrapporten zijn een meerwaarde voor lokale bedrijven, lokale besturen en overheidsinstanties die bevoegd zijn voor de controle van de bedrijven en voor de inschatting van de gezondheidsrisico's.

Met onze activiteiten en beleidsinstrumenten willen wij in interactie met derden de negatieve impact op het milieu beperken. De VMM besloot om binnen haar milieuzorgsysteem in al haar vestigingen maximaal in te zetten op de doelstelling rond duurzame overheidsopdrachten.

1.8 Milieudoelstellingen 2020

De EMAS-doelstellingen voor de VMM werden bewust als 'doelstellingen 2020' geformuleerd. Die termijn stemt overeen met de Vlaamse en Europese beleidsintenties, en met de looptijd van de huidige en de eerstvolgende beheersovereenkomst tussen de VMM en de Vlaamse Regering.

De directieraad van de VMM keurde op 28 januari 2013 de EMAS-doelstellingen 2020 goed. Tijdens de directieraadbeoordeling in 2014 werden twee doelstellingen herzien: op basis van nieuwe inzichten pasten we het referentiejaar voor elektriciteit en gas aan naar 2012 en het referentiejaar voor emissiereductie naar 2013. In 2016 werden de milieudoelstellingen 2020 voor de kernindicatoren energie, mobiliteit, emissie en papier bijgesteld. Voor elke vestiging worden bij de start van een EMAS cyclus Operationele doelstellingen geformuleerd voor de looptijd van de cyclus. De Operationele doelstellingen in de vestigingen zijn ambitieus, maar werden SMART geformuleerd op basis van de resultaten van de milieumonitor in de respectievelijke vestigingen

In graaf de Ferraris Brussel en Mechelen sluiten we ons aan bij de VMM-brede 2020 doelstellingen. In 2018 blijven de 2020 doelstellingen en de Operationele doelstellingen van al de vestigingen behouden. In een volgende cyclus zullen we een evaluatie voorzien.

Wat het implementeren van EMAS in de volledige organisatie betreft, is ons doel: het stapsgewijs uitwerken van een EMAS-milieumanagementsysteem in de overige vestigingen vanaf 2014, met het oog op de registratie van alle vestigingen in 2019. In 2018 zullen al de kantoorlocaties geregistreerd zijn - er resten nog drie technische locaties.

Een overzicht van de EMAS-doelstellingen vindt u in bijlage 1.

2.1 Water

2.1.1 Watergebruik

VMM overkoepelende Milieudoelstelling

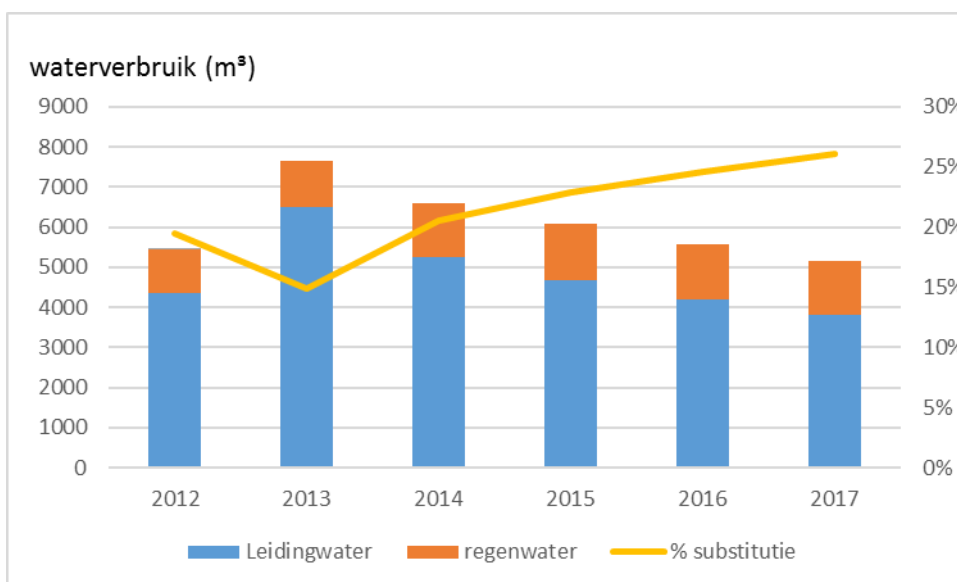
- Het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) minimaliseren en de substitutie door regenwater maximaliseren (RW) (best in class).
- Infiltratie op de eigen domeinen maximaliseren.

In al onze vestigingen streven wij naar het maximaal inschakelen van regenwater in het watercircuit van de gebouwen. In onze interne en externe communicatie sensibiliseren wij voor rationeel watergebruik. Sinds oktober 2009 kopen wij geen flessenwater meer aan. Wij stimuleren de medewerkers om kraantjeswater te drinken.

	Water (m ³ /vte)
VMM-kantoor	5,9
VMM-lab	34,9
EMAS groep 1	11,0

Tabel 2: Referentiecijfers watergebruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

In 2017⁴ daalde het totale waterverbruik binnen de VMM met bijna 10% (t.o.v. jaar 2012) en steeg, dankzij verscheidene ingrepen, de substitutie met regenwater van 20% in 2012 naar 26% in 2017. In 2017 werd er per vte 8,9 m³ totaal water verbruikt waarvan 6,8 m³ leidingwater.



Figuur 7: waterverbruik: overzicht van de waterverbruiken voor de hele VMM (2012-2017)

⁴ VMM 13: Erembodegem, Aalst Gasthuisstr. en Dr.De Moorstr., Antwerpen Kronenburg (incl. vuurkruisenplein), Antwerpen VAC, Gent, Hasselt, Herentals, Leuven VAC, Mechelen, Oostende ADM, Oostende Labo, Oostende OD en Leuven CBG; voor nieuw bijgekomen vestigingen in de loop van de tijdsreeks werden alle jaren voor registratie telkens aangevuld met het oudst beschikbare cijfer

Verbeterprogramma VMM breed

- Overbodig waterverbruik elimineren.
- Lekken opsporen door controle van het verbruik.
- Verdere inspanningen om het personeel tot rationeel waterverbruik aan te zetten.

2.1.2 Afvalwater

VMM overkoepelende Milieudoelstelling

- De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen. Voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert is zij een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater.

Er zijn geen meetgegevens van het afvalwater beschikbaar. Er zijn ook geen EMAS-benchmarkgegevens beschikbaar. De VMM heeft op haar sites weinig marge tot verbetering.

Gezien haar belangrijke rol inzake planning, controle en advies m.b.t. de behandeling van afvalwater, wilde de VMM vanuit haar voorbeeldfunctie voor het aspect afvalwater toch een milieudoelstelling formuleren.

2.2 Energie

2.2.1 Elektriciteitsverbruik

Milieudoelstelling elektriciteit

- De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh/VTE) met een totaal van 10% tegen 2020 en met minimum 5 % in elke vestiging, ten opzichte van 2013.

	Gas (kWh/vte)	Gas (kWh/m ²)	Elektriciteit (kWh/vte)
VMM-kantoor	3.256	104	2.927
EMAS groep 1	3.462*	108*	4.017

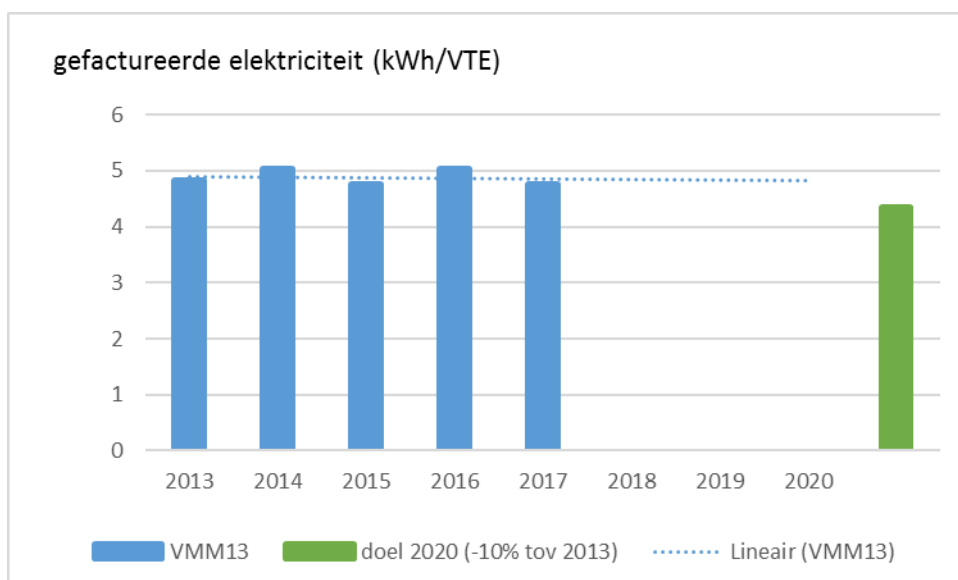
Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

*Dit is berekend als genormaliseerd gasverbruik, dus het effect van strenge en zachte winters is in rekening gebracht.

Tussen 2013 en 2017 daalde het verbruik met 1%. In 2017⁵ verbruikten we 4 759kWh/VTE, in 2020⁶ zou dit 4343KWh/VTE moeten zijn.

⁵ VMM 13: Erembodegem, Aalst Gasthuisstr. en Dr.De Moorstr., Antwerpen Kronenburg (incl. vuurkruisenplein), Antwerpen VAC, Gent, Hasselt, Herentals, Leuven VAC, Mechelen, Oostende ADM, Oostende Labo, Oostende OD en Leuven CBG

⁶ Voor nieuw bijgekomen vestigingen in de loop van de tijdsreeks worden alle jaren voor registratie telkens aangevuld werden met het oudst beschikbare cijfer.



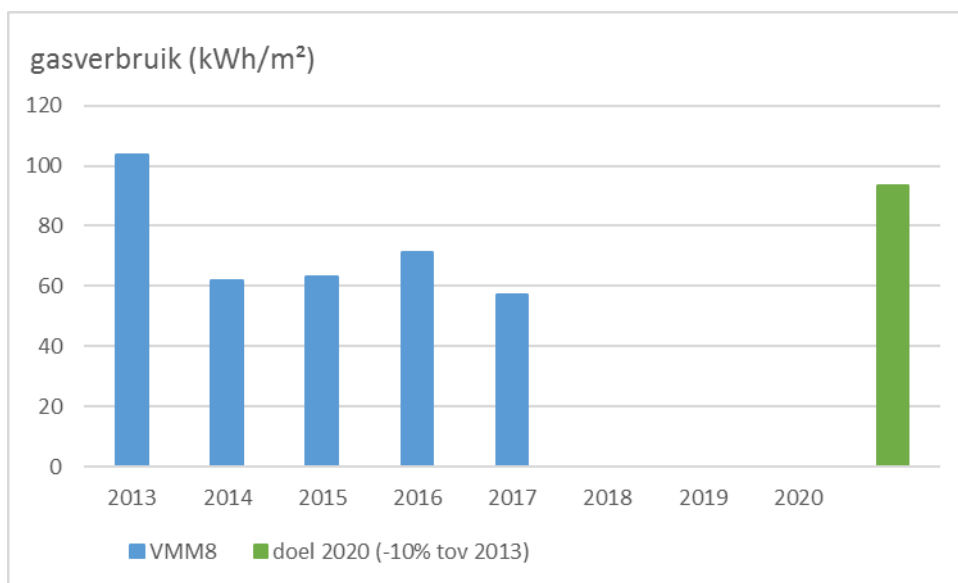
Figuur 8: elektriciteit: overzicht van het gefactureerde verbruik voor de hele VMM (2012-2017), per kWh/VTE

2.2.2 Gasverbruik

Milieudoelstelling gasverbruik

- De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m²) tegen 2020 met 10 %, ten opzichte van 2013.

VMM-breed is het gasverbruik van 2017 tov 2013 met 44% afgenomen. De voornaamste dalingen vonden plaats in Gent (-80 %) en Aalst (-31 %). Dit gaat over 8 locaties⁷ en over niet-genormaliseerde gasverbruiken⁸.



Figuur 9 gasverbruik: overzicht van het reële gasverbruik verbruik voor de hele VMM⁹ (2012-2017), per kWh/m².

⁷ VMM8: Erembodegem, Aalst Gasthuisstr. en Dr. De Moorstr., Antwerpen Kronenburg (incl. vuurkruisenplein), Gent, Herentals, Hasselt, Mechelen en Oostende ADM.

⁸ Er worden niet-genormaliseerde gasverbruiken genomen

⁹ VMM8: Erembodegem, Aalst Gasthuisstr. en Dr. De Moorstr., Antwerpen Kronenburg (incl. vuurkruisenplein), Gent, Herentals, Hasselt, Mechelen en Oostende ADM.

2.3 Mobiliteit

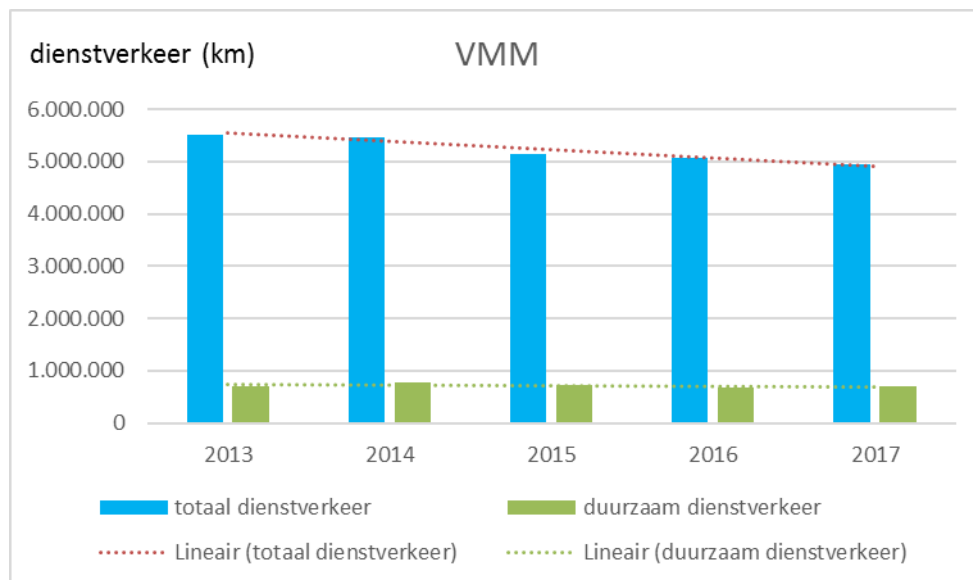
Milieudoelstellingen mobiliteit

- Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split verbeteren ten opzichte van 2011. De modal split betekent de overschakeling van individueel vervoer naar gemeenschappelijke vervoerswijzen.
- De VMM verhoogt het aantal dagen telewerk tegen 2020 met 20 %, ten opzichte van 2012.

De VMM promoot duurzame mobiliteit bij haar personeelsleden, zowel voor dienstreizen als voor woon-werkverkeer. Duurzame mobiliteit betekent voorrang voor voetgangers (Stappers), fietsers (Trappers) en collectief vervoer (Openbaar vervoer, carpooling). Pas daarna komt Privévervoer. Dat is het zogenaamde STOP-principe. Uiteraard heeft de ligging van een locatie een grote impact op het mobiliteitsgedrag.

Dienstreizen bij de VMM

Onderstaande figuur geeft de mobiliteit tijdens diensturen of dienstverplaatsingen weer voor de hele VMM, uitgedrukt in personenkilometers.



Figuur 10 Dienstverplaatsingen: personenkilometers dienstverkeer (km) voor de hele VMM (2013-2017)

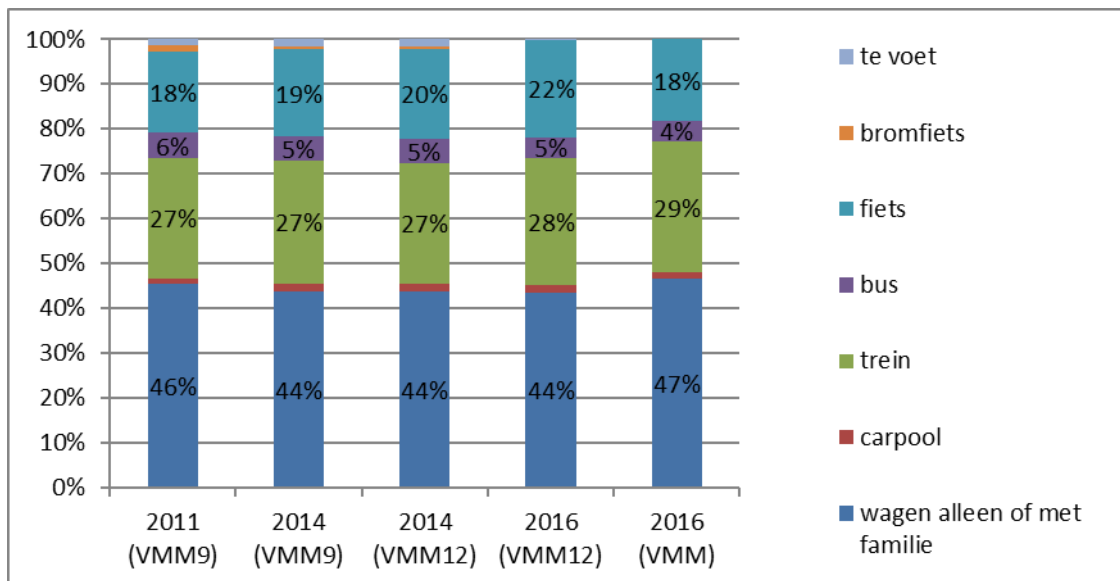
In 2017 werden de kilometergegevens van 322 dienstwagens geregistreerd. Er is een verdere daling van de verreden km en de emissies: er rijden minder wagens en schonere wagens

- Het afgelegde aantal kilometers met dienstwagens komt op 5.350 km per vte (voltijdsequivalent). Door het verminderen van het personeel stijgt het aantal km per vte elk jaar.
- In 2017 werd er in het totaal 4,9miljoen km afgelegd voor dienstverplaatsingen. Met dienstwagens werd er 3,9miljoen km gereden, dit is een daling van 12 % ten opzichte van 2013.
- Het wagenpark ontdieselt: in 2017 reden 25 % van de wagens op benzine en 8 % op alternatieve brandstof (Hybride plug in, CNG, elektrisch). Met 67 % diesels in het huidige wagenpark komt de 2020 doelstelling van 60 % in zicht.
- Daarnaast legde het personeel voor dienstverplaatsingen 0,104 miljoen km af met de eigen wagen (cijfers 2015). Dat is 29 % minder dan in 2014.
- Internationale dienstverplaatsingen met vliegtuig en trein kwamen op 0,215 miljoen km uit, waarvan ongeveer 79 % met het vliegtuig en 21 % met de trein. Een stijging met 4% treinkilometers in 2017 t.o.v. 2016.

- ## Verbetermaatregelen

- ## Woon-werkverkeer bij de VMM

Milieuverklaring 2018 25



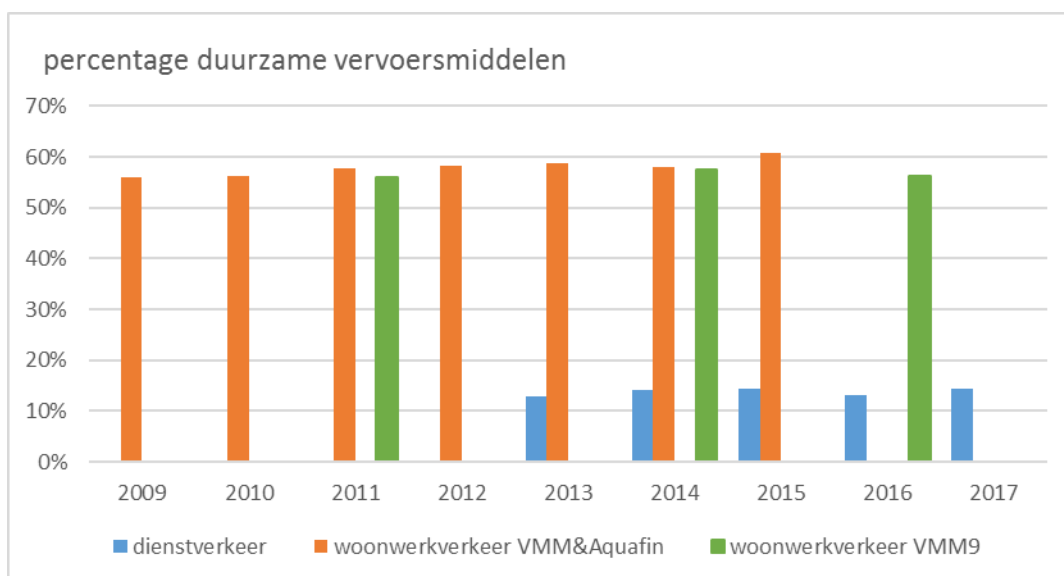
Figuur 11 Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de hele VMM (2011-2016). VMM9 omvat 9 vestigingen, VMM12 omvat 12 vestigingen. (Bron: enquête woon-werkverkeer 2011-2014-2016)

De VMM neemt elke 3 jaar deel aan de enquête ‘woon-werkverkeer’, georganiseerd door de federale overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer. Twee derde van het personeel nam deel aan de mobiliteitsenquête in 2011 (alleen de locaties met meer dan 30 personeelsleden). In 2014 werd een nieuwe enquête uitgevoerd met een bredere vraagstelling (meer locaties en meer vragen), om een gedetailleerder beeld te krijgen van het woon-werkverkeer. In 2016 werd een beperkte enquête uitgevoerd in alle locaties naar de vervoerswijze voor het hoofdtraject. In 2017 werden gegevens gegenereerd via de afdelingssecretariaten, maar deze zijn nog niet verwerkt.

De besproken cijfers slaan op VMM9 in 2011 en op VMM12 in 2014 en 2016.

Personeelsleden van de VMM kwamen in 2011 voor 32 %, in 2014 voor 32 % en in 2016 voor 33 % met het openbaar vervoer in hoofdtraject naar het werk. In 2011 kwam ook 20 %, in 2014 22 % en in 2016 22 % met de fiets of te voet. Tot slot kwam in 2011 48 %, in 2014 46 % en in 2016 45 % met de wagen, motorfiets of bromfiets. Duurzaam woon-werkverkeer omvat alle vervoerswijzen behalve auto, motor- of bromfiets. Het aandeel duurzaam woon-werkverkeer bedroeg dus in 2011 52 % en in 2014 62 %. De enquête in 2014 werd wel bij een ruimer aantal personeelsleden gevoerd en in meerdere locaties dan in 2011.

In 2016 steeg het duurzaam woon-werkverkeer tot 56 % voor VMM12. Tot slot vallen de aandelen in de vervoerswijzen anders uit voor heel de VMM, omdat locaties met een hoger autogebruik zijn inbegrepen.



Figuur 12 percentage duurzame vervoersmiddelen voor de hele VMM (2012-2017).

Verbeterprogramma

- De Werkgroep Intern leefmilieu organiseert jaarlijks een mobiliteitsontbijt.
- In 2017 organiseerde de VMM een autovrije dag tijdens de week van de mobiliteit.
- Voortzetten van het duurzaam aankoopbeleid inzake mobiliteit, d.w.z. in kader van de vergroening van het wagenpark, de aankoop van dienstfietsen...
- Verdere inspanningen leveren voor de sensibilisering van het personeel, bijvoorbeeld door deelname aan de campagne 'Bike to Work', 'Car Free Day', het organiseren van fietspools, het promoten van het openbaar vervoer, de carpooldatabank en het systeem Blue-bike.

Telewerken bij de VMM

Voor 2011 zijn geen gegevens beschikbaar, de registratie van telewerk is gestart in 2012. Tot 1 juni 2015 waren twee vormen mogelijk: het structureel telewerken of satellietwerken (werken op een andere VMM-locatie dan de standplaats), en het occasioneel thuiswerken. Sinds 1 juni 2015 maken wij dit onderscheid niet meer en werd de regeling versoepeld.

Het aantal personeelsleden dat minimum eenmaal gebruik maakte van de mogelijkheid tot thuiswerk, stijgt jaarlijks. Dit lag met 394 personeelsleden (47,0 %) in 2017 opnieuw veel hoger dan in de voorgaande jaren (355 in 2016, 278 in 2015, 215 in 2014, 135 in 2013, 126 in 2012). In totaal ging het in 2017 om 10.088 dagen, in 2016 waren dit er nog 7.190. Dit kwam neer op gemiddeld 25,6 dagen per thuiswerker (20,3 in 2016).

Het telewerken nam toe: 95 personeelsleden (110 in 2016, 73 in 2015, 53 in 2014) werkten minstens 1 keer op een andere VMM-locatie of in een VAC. Dit is 11,3 % van het personeelsbestand en kwam neer op gemiddeld 24,3 dagen per personeelslid (25,1 in 2016).

Deze gegevens zijn gebaseerd op de in Vlimpers geregistreerde POW-dagen en zijn een onderschatting aangezien deze niet altijd worden geregistreerd.

2.4 Emissies

Emissies naar de lucht omvatten de directe emissies van CO₂, NO_x en fijn stof (PM_{2,5}) door gebouwenverwarming (verbranding aardgas) en het gebruik van dienstwagens toegewezen aan de locatie. Gebouwenverwarming veroorzaakt in vergelijking met het gebruik van dienstwagens een beperkte emissie van NO_x en fijn stof (PM_{2,5}). De gebouwgebonden emissies zijn berekend op basis van het gasverbruik vermenigvuldigd met emissiefactoren zoals toegepast door de Emissie-Inventaris Lucht van de VMM.

De stookinstallaties in de vestigingen worden regelmatig onderhouden en beantwoorden aan de wettelijke normen.

De totale gebouwgebonden CO₂ emissie is 267 ton, een daling met bijna 50% ten opzichte van 2013. De totale emissie NO_x is 156 kg en PM_{2,5} 2,42 kg. Beide getallen zijn verwaarloosbaar in verhouding met de uitstoot van het wagenpark.

De totale CO₂ uitstoot van het wagenpark nam af met 24% tussen 2013 en 2017. De uitstoot van het VMM wagenpark is 686 ton CO₂.

NO_x daalde met 40% en de uitstoot van fijn stof PM_{2,5} daalde met 68 % ten opzichte van 2013. Niettemin stoot VMM nog steeds 1760 kg NO_x uit en 36

kg fijn stof uit op jaarbasis. Door het ontdieselen en het aankopen van wagens met hogere euronorm moet deze uitstoot verder dalen.

De CO₂-emissies van buitenlandse dienstreizen met het vliegtuig zijn opgenomen in de Carbon Footprint van de VMM.

In het rapport¹⁰ 'Benchmarking EMAS-Netwerk 2011-2012' ligt de gemiddelde gebouwgebonden CO₂-emissie op 2,15 ton CO₂/vte. Er is een vrij groot verschil in score, afhankelijk van de hoeveelheid groene stroom die de bedrijven afnemen. Aangezien de VMM 100 % groene stroom verbruikt, hebben wij ter vergelijking de cijfers van de bedrijven uit de benchmark genomen die ook 100 % groene stroom afnemen. Zo komen we tot een EMAS-benchmark van 1,98 ton CO₂/vte. VMM scoort met 1,3 ton CO₂/vte lager.

	CO ₂ -emissie gebouwen (ton CO ₂ /vte)
EMAS groep 1	1,98

Tabel 4: Referentiecijfers CO₂-emissie gebouwen (EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

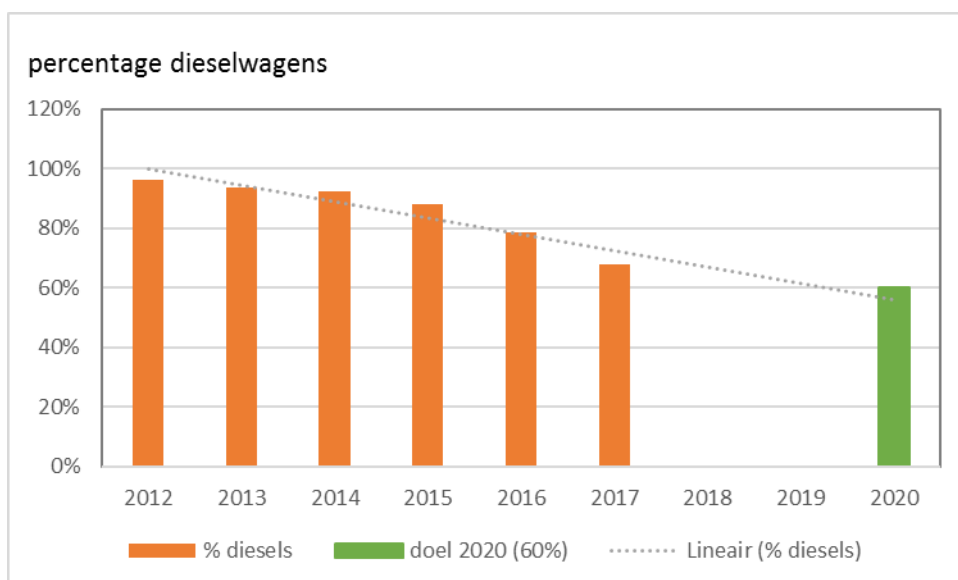
VMM overkoepelende Milieudoelstelling emissies

- De VMM zal tegen 2020 slechts 60 % dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.
- Het aantal gereden kilometers met dienstwagens in 2020 met 20 % reduceren ten opzichte van 2011, door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen en de aankoop van wagens aangedreven met schone technologie.
- De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (ton CO₂-equivalenten) tegen 2020 met 30 % ten opzichte van 2013, door directe emissiereductie.

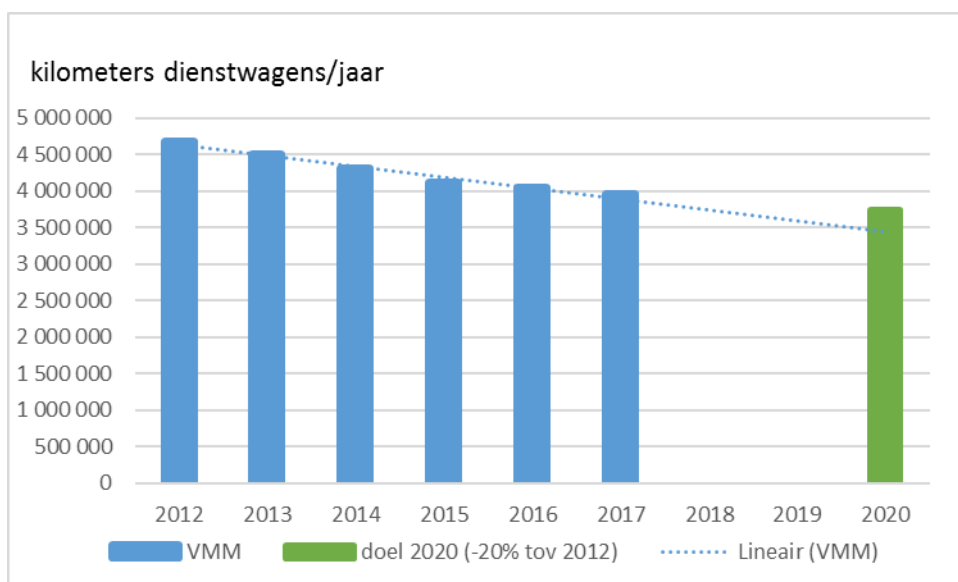
VMM-breed nam de directe emissie van broeikasgassen af met 30% tussen 2013 en 2017. Het aantal verreden kilometers met dienstwagens nam af met 16%. Het VMM wagenpark (270 wagens) bestaat einde 2017 uit 61,48% diesels, 29,6% benzine, 5% CNG en 3% hybride wagens. Er wordt 0,3% met elektrische wagens gereden, dit aandeel zal zeker uitbreiden.

¹⁰ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

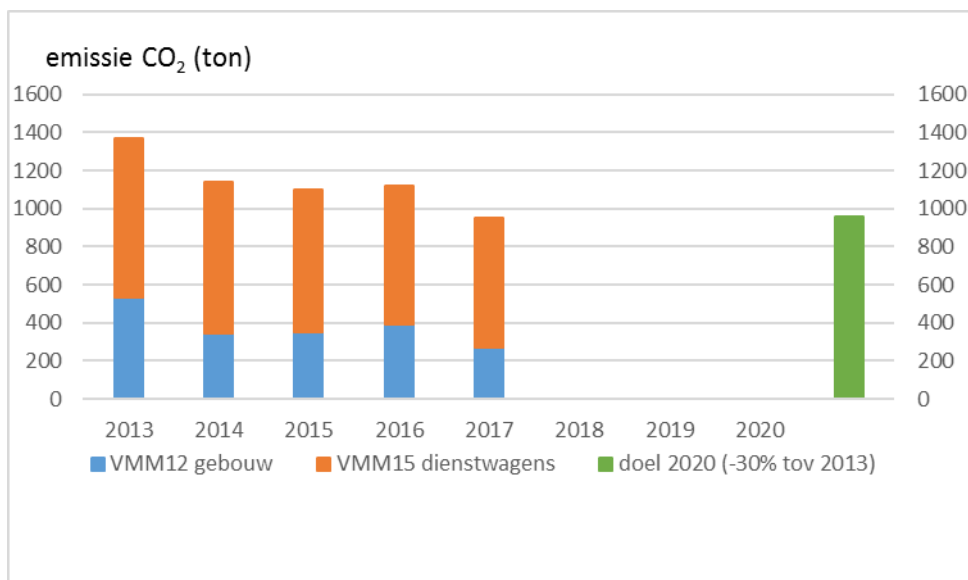




Figuur 13 overzicht van de afname van het aantal dieselwagens voor de hele VMM (2012-2017).



Figuur 14 overzicht van het aantal kilometers dienstwagens per jaar voor de hele VMM (2012-2017)



Figuur 15 emissies: overzicht van de directe emissie CO2 (ton) voor de hele VMM (2012-2017).

Verbeterprogramma VMM-breed

- Het duurzaam aankoopbeleid inzake dienstwagens voortzetten/versterken.
- Verder rationaliseren van dienstverplaatsingen, bijvoorbeeld in het kader van de meetstrategie of vergaderplanning.
- Intensiever gebruik van teleconferenties.
- Het aantal dagen telewerk (thuiswerk inbegrepen) verhogen.
- Een jaarlijkse Carbon Footprint berekenen voor de organisatie op basis van de Bilan Carbon-methode.
- Het personeel blijven aanzetten tot milieuvriendelijker mobiliteitsgedrag, zowel voor het dienstverkeer als het woon-werkverkeer, zodat we de modal split kunnen verbeteren.

2.5 Biodiversiteit: bodemgebruik en verontreiniging

Milieudoelstellingen biodiversiteit (bodemgebruik- en verontreiniging)

- De gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer.
- Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020.
- De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden, zoals voorzien in het Pesticidendecreet.

2.6 Grondstoffen: papierverbruik

Milieudoelstelling papier

- Het papierverbruik (kg/vte) tegen 2020 met 50 % reduceren ten opzichte van 2011.

	Papierverbruik (kg/vte)
VMM-kantoor	19,8
EMAS groep 1	33,4

Tabel 5: Referentiecijfers papierverbruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

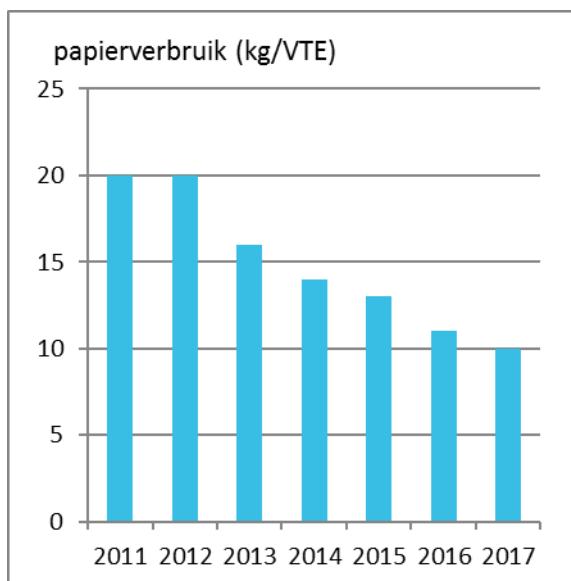
Resultaten 2017

Het papierverbruik werd in de hele VMM gemeten op basis van het printen en kopiëren op multifunctionele printers in alle VMM-locaties.

Van 2011 tot 2017 evolueerde het papierverbruik per vte voor heel de VMM van 20 naar 10 kg/vte, of een daling met 49 %. De EMAS-benchmark ligt op 33,4 kg/vte. Daarmee scoorde de VMM zeer goed - en ver onder onze eigen VMM-benchmark van 2013 (19,8 kg/vte). Mogelijk is het papierverbruik in de EMAS-benchmark anders bepaald dan bij de VMM.

Het papierverbruik daalde met 32% tussen 2013 en 2017, dankzij de vele digitaliseringsprojecten. In 2017 hebben we het doel voor 2020 bijna bereikt en door het digitaliseren van een aantal processen verwachten we nog een bijkomende daling.

De monitoring bij de VMM omvat geen papier voor drukwerk en briefwisseling.



Figuur 16 Papierverbruik voor printen en kopiëren bij VMM (2011-2017)

De VMM sensibiliseert het personeel om zoveel mogelijk op het scherm te lezen en om nutteloze afdrucken te vermijden. Sinds begin 2011 gebruikt de VMM een nieuw boekhoudpakket, waardoor het hele proces van facturatiebehandeling, dossieropvolging en rapportering grotendeels elektronisch gebeurt. Sinds 2011 zijn ook de loonfiches op papier vervangen door een elektronisch bericht. Verder introduceerde de VMM in 2012 een elektronische toepassing voor het aanvragen van verlof en vorming, waardoor opnieuw een aantal papieren formulieren konden verdwijnen. In 2013 werden de maaltijdcheques op papier vervangen door een elektronische kaart. In 2014 werd de Service Catalogus ICT gerealiseerd op kennisnet. Het project digitale handtekening werd opgestart en werd in 2014 ingezet bij de labs, Kwaliteitszorg en EMAS. In 2015 werd dit systeem van digitaal tekenen binnen de volledige organisatie uitgerold. Bij de VMM zijn nauwelijks individuele printers te vinden. Voor je kunt printen of kopiëren moet je een individuele printcode intikken.

Op die manier wordt het printgebruik gemonitord. Er werd eind 2014 een nieuw printbeleid ingevoerd, met de vervanging van de oude printers en het plaatsen van minder toestellen. Vanaf 2015 lopen er heel wat digitaliseringsprojecten via e-gouvernement en wordt er ook een digitalisering verwacht bij onze stakeholders.

Als milieumaatschappij maakt de VMM heel wat rapporten en publicaties voor externen. Om het papierverbruik te verminderen, worden die hoofdzakelijk elektronisch via de website ter beschikking gesteld.

Verbeterprogramma

- Personeelsleden verder sensibiliseren voor rationeel papierverbruik en het vermijden van onnodige afdrukken.
- Het project digitale handtekening is opgezet en wordt gradueel uitgebreid naar al de verschillende domeinen.
- Invoeren van een document managementsysteem (DMS).

2.7 Afval

Milieudoelstellingen afval

- Het afvalbeheer VMM-breed optimaliseren tegen eind 2013.
- De hoeveelheid van de restfractie met 50 % terugdringen tegen 2020 (ten opzichte van 2012), en de hoeveelheid van pmd met 10 % terugdringen tegen 2020 (ten opzichte van 2013).

Referentiecijfer (Benchmark)	Afval Restafval (kg/vte)	Afval Papier&karton (kg/vte)	Afval Pmd (kg/vte)
VMM-kantoor	48,4	26,2	1,6
VMM-lab	69,2	48,9	0,4
EMAS groep 1	30,4	51	3,7

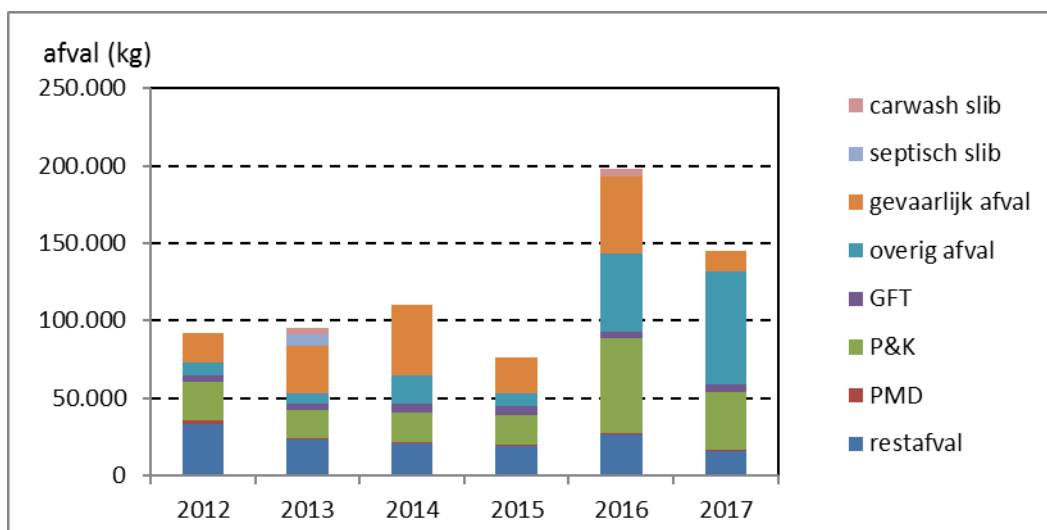
Tabel 6: Referentiecijfers afval (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Resultaten 2017¹¹

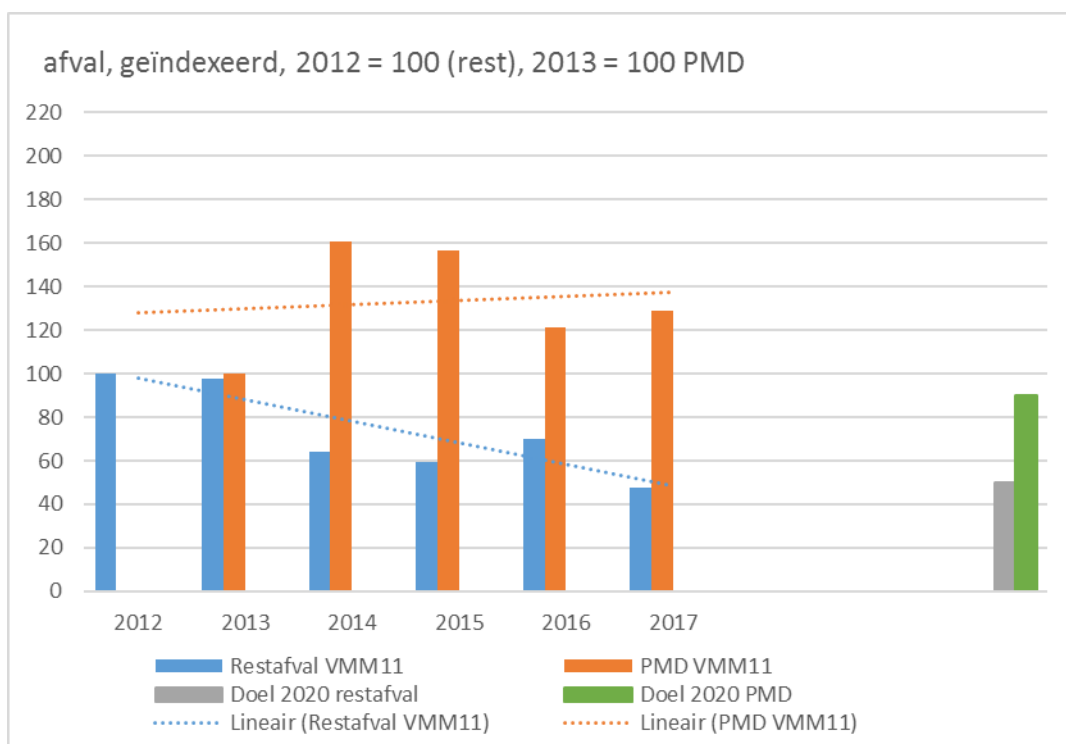
In alle locaties die de VMM in eigen beheer heeft, worden de afvalstromen gesorteerd. Aan alle afvalinzamelpunten worden de richtlijnen voor correct sorteren geafficheerd. Sinds 2012 is een uniform meetsysteem van de afvalstromen opgestart. In 2013 en 2014 zijn de metingen verder geüniformiseerd aan de hand van EMAS-werkinstructies. Ook enkele locaties die wij niet zelf beheren, werden in 2014 bij de milieumetingen betrokken. Hoewel er vooruitgang is in de nauwkeurigheid van de afvalmetingen, bleek dat de verschillende afvalstromen niet in alle locaties even accuraat werden gemeten. De locaties in eigen beheer omvatten vanaf 2017 1

laboratoria (Gent) met specifieke afvalstromen, opgenomen in 'gevaarlijk afval'. Voor 2012 tot 2015 zijn afvalmetingen beschikbaar voor 12 locaties van VMM (VMM12). Einde 2016 werd het lab in Oostende gesloten en werden de activiteiten ondergebracht in Gent. In 2017 heeft VMM de locatie Erembodegem

¹¹ VMM 11 de locaties: Erembodegem, Aalst Gasthuisstr. en Dr. De Moorstr., Antwerpen Kronenburg (incl. vuurkruisenplein), Gent, Herentals, Hasselt,), Mechelen, Oostende ADM, Oostende OD en Leuven CBG



Figuur 17 Afvalproductie voor VMM (VMM11 in 2012-2013 en VMM12 in 2014-2016, VMM10 in 2017)



Figuur 18 Afvalproductie voor VMM (VMM11 in 2012-2013 en VMM12 in 2014-2016, VMM10 in 2017)

Verbeterprogramma

- Voortzetten van het duurzaam aankoopbeleid, gericht op het vermijden van afval.
- Verdere sensibilisering van personeelsleden om afval te vermijden, bijvoorbeeld door het gebruik van brooddoos en drinkfles, en/of om correct te sorteren.

2.8 Duurzame overheidsopdrachten

Milieudoelstelling Duurzame overheidsopdrachten

- Streven naar 100 % duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 de afgesloten overheidsopdrachten voor 100% in elke VMM-afdeling duurzaam moeten verlopen, en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.

Hoewel op Europees niveau de Europese Commissie voorsloeg enkel een (vrijwillig) Green Public Procurement-beleid (GPP, groene overheidsopdrachten) voert, verkiest de Vlaamse overheid te gaan voor duurzame overheidsopdrachten. Op die manier worden naast economische en milieucriteria ook sociale criteria opgenomen in overheidsopdrachten. Hierdoor kadert het beleid van duurzame overheidsopdrachten in het bredere beleid van duurzame ontwikkeling. (Bron: 'Vlaams actieplan overheidsopdrachten 2014-2016'.)

Resultaten in 2017

Aankopen vereisen bijzondere aandacht omdat zij een reeks processen op gang brengen, van het verbruik van grondstoffen tot het produceren van afval.

In 2013 maakte de VMM een ‘Procedure Milieu- en veiligheidsrichtlijnen bij aankoop’ op. Hierbij wordt systematisch nagedacht over de integratie van milieuclausules of duurzame ontwikkeling bij de opmaak van een bestek. De aankoopverantwoordelijke bestudeert steeds de alternatieve mogelijkheden. Voor de productgroepen waarvoor er Europese Green Public Procurement-criteria bestaan, neemt de VMM die criteria op in haar bestekken. Voor de aankoop van producten of diensten waarvoor nog geen GPP-criteria beschikbaar zijn, moet de aankoper zelf nagaan of en hoe de opdracht kan worden verduurzaamd. Op het intranet vinden de personeelsleden een groot aantal tips. Wij verwijzen ook naar de website van het departement Bestuurszaken, waar een aantal interessante handleidingen, productfiches en steekkaarten te vinden zijn, die hen kunnen ondersteunen bij het uitschrijven van duurzame overheidsopdrachten.

Sinds begin 2014 is een uitbreiding van het boekhoudpakket beschikbaar waarin aankopers kunnen aangeven in hoeverre milieucriteria in aanmerking werden genomen. Sinds medio 2016 is het veld verplicht aan te vinken in het boekhoudprogramma, aangezien er te weinig vooruitgang werd geboekt. Bij de 256 geschreven overheidsopdrachten in 2014 werd slechts 22 keer het criterium aangevinkt. Dit was slechts 12 % van de bestekken. In 2015 was dit 14 %, 2016 sloot af op 55 %.

In 2017 werden van de 240 opdrachten bij 43% van de bestekken aangevinkt dat er duurzaamheidscriteria werden gehanteerd, 48% gaf aan dat het criterium niet van toepassing is op de werken.

Het is een kwestie van criteria op te nemen, ook in dienstenopdrachten of opdrachten die niet klassiek milieugerelateerd zijn. Vaak staan er criteria in bestekken maar wordt dit niet gerapporteerd. Verdere sensibilisering van de aankopers blijft nodig.

Verbeterprogramma

- VMM-brede opvolging van de monitoring duurzame overheidsopdrachten via het boekhoudpakket VMM, zodat we kunnen nagaan of duurzaamheidscriteria in rekening zijn gebracht bij gunning.
- Verdere sensibilisering en ondersteuning van de aankopers inzake duurzame overheidsopdrachten, bijvoorbeeld door het aanleveren van typebestekken en het aanbieden van een opleiding.
- Verbeteren van de intranetpagina Duurzame overheidsopdrachten.
- Uitvoeren van detectieaudit overheidsopdrachten.



3 BESCHRIJVING EN MILIEUPRESTATIE VAN DE EMAS-SITES.

- 3.1 Aalst
- 3.2 Antwerpen- Dienst Lucht
- 3.3 Gent
- 3.4 Hasselt
- 3.5 Herentals
- 3.6 Leuven – CBG
- 3.7 Vestigingen in beheer door de Vlaamse overheid – VAC
- 3.8 Oostende – Administratie
- 3.9 Oostende – Onderhoudsdienst
- 3.10 Mechelen

4 BESLUIT

Sinds de invoering van de milieumonitor beschikken we elk jaar over meer en betere meetgegevens. Op basis van de monitoring durven we de eerste conclusies te trekken over het al dan niet behalen van de milieudoelstellingen. Een aantal operationele doelstellingen werden behaald (papierverbruik). Voor een aantal zijn we goed op weg (mobiliteit). Voor sommige indicatoren en op sommige locaties scoren we zeer goed tegenover de EMAS-benchmark (bv. waterverbruik, elektriciteitsverbruik, gasverbruik, papierverbruik), voor andere indicatoren en op andere locaties scoren wij minder goed of zien we dit jaar een plotse terugval in de prestaties (bv. elektriciteitsverbruik, restfractie afval of mobiliteit dienstwagens en emissie). Voor de kernindicator energie is er zeker verdere monitoring en strikte opvolging nodig willen wij de doelstellingen behalen.

In elk geval heeft de EMAS-registratie gezorgd voor een gerichte milieuaanpak, en vooral ook voor een uniforme benadering van bepaalde milieuproblemen of van monitoring in de verschillende vestigingen. De procedures en werkinstructies bewijzen hun nut, maar er is nog meer sensibilisering nodig om ze tot de 'dagelijkse praktijk van iedereen' te maken, zeker bij de uitrol van EMAS in de verschillende vestigingen. Verder moet het bij onze personeelsleden nog meer doordringen dat ieder van ons een verantwoordelijkheid draagt in het behalen van onze milieudoelstellingen.

De gefaseerde uitbreiding van het milieuzorgsysteem conform de EMAS-verordening naar andere locaties van de VMM versterkt de interne dynamiek rond EMAS. Door elkaar te ondersteunen en te stimuleren kunnen we onze milieuprestaties alleen maar verder verbeteren.

5 EMAS-VEREISTEN

In aanvulling op de algemene eisen die de norm ISO 14001 oplegt, hecht EMAS speciaal belang aan betrokkenheid van het personeel, externe communicatie, naleving van de regelgeving en verbetering van de milieuprestaties.

5.1 Betrokkenheid van het personeel

Milieusparend gedrag is een van de kernwaarden die de organisatiecultuur van de VMM bepalen. Meewerken aan een beter leefmilieu in Vlaanderen is enorm motiverend en bepaalt sterk de identiteit van onze maatschappij. De werkgroep Intern Leefmilieu (WIL) zet zich in voor een groter milieubewustzijn en een draagvlak voor milieuzorg. Via concrete milieuzorgactiviteiten en sensibiliseringsacties spoort ze de VMM-medewerkers aan tot milieuvriendelijk gedrag.

In de werkgroep Intern Leefmilieu zetelen vertegenwoordigers van elke locatie van de VMM; zij treden op als 'ambassadeur' en als aanspreekpunt voor milieuzorg in hun locatie. Op die manier wordt de bottom-up communicatie rond milieuzaken vanuit elke locatie gestimuleerd. De WIL-leden zorgen ervoor dat de werking van de WIL op de agenda van het overleg van de buitendiensten en het intern dienst- of teamoverleg komt, en zorgen voor een draagvlak om EMAS in te voeren in hun vestiging.

Nieuwe personeelsleden krijgen op hun eerste werkdag meteen uitleg over het milieuzorgsysteem. Ook in de onthaalbrochure voor nieuwe medewerkers komt EMAS aan bod. Via het intranet en de WIL-nieuwsbrief wordt regelmatig VMM-breed over milieuzorg gecommuniceerd. In de vestiging zelf zijn er regelmatig mails over de WIL-activiteiten.

5.2 WIL-werking in 2017

In 2017 lag de nadruk op het bestendigen van de werking en een onderzoek naar draagvlak met als doel de interne campagnes bij te sturen.

Op basis van een VMM-brede enquête van het personeel hebben wij in 2017 een antwoord gezocht op de volgende vragen: of er draagvlak is voor EMAS binnen de VMM; hoe personeelsleden hun eigen milieuhouding en -gedrag inschatten, welke drempels ze ervaren en wat hen nog zou kunnen helpen om duurzamer gedrag te stellen; of milieusparend gedrag mee bepalend is voor personeelstevredenheid; of er een relatie is met de taken en milieusparend gedrag; (specifiek voor de WIL-werking): hoe het personeel de WIL-campagnes ervaart; en er werd specifiek gepolst of er een wijziging is in milieu-indicatoren sinds 2012 (het invoeren van EMAS).

De bevraging was online beschikbaar via het VMM-intranet van 18 mei tot 31 mei 2017, via de methode Flexmail (all-in-one E-mail marketing). Op 2 juni werd deze bevraging afgesloten.

Er namen 444 respondenten deel aan de enquête. Op een vermoede populatie van 897 personeelsleden kunnen we dus met een foutmarge van 4,3% uitspraken doen met een significantie van 1%.

Er hebben verhoudingsgewijs meer vrouwen geantwoord dan mannen wat een effect heeft op de foutenmarge. Het blijkt dat vrouwen positiever reageren op nieuwsbrieven en acties i.v.m. vegetarisch eten. Wellicht moeten we de gedragenheid van de volledige populatie een tikkeltje minder positief inschatten dan de enquête laat uitschijnen.

62% van de respondenten gaf aan dat de milieuopdracht van VMM een rol heeft gespeeld bij de keuze om voor VMM te werken. Op de vraag of VMM positief bijdraagt aan de samenleving op het gebied van een beter leefmilieu antwoordt 90% ja of heel zeker. 76% van de respondenten gaf aan hun milieu-impact verkleind te hebben (ja of heel zeker) bij het uitoefenen van hun job. Zowat 57% zegt dat EMAS wel of heel zeker een impact heeft gehad op hun werkwijze met collega's (papier, afval, energie, mobiliteit). Het gros van de respondenten (71%) vindt dat VMM de voorbije vijf jaar wel degelijk vooruitgang heeft geboekt in



haar interne werking op vlak van leefmilieu. De positieve impact van interne milieuzorg op de werklust was minder overtuigend. 45% zegt ja of heel zeker, en 18,5% nee maar zowat 36,5% houdt zich neutraal. 61% van de respondenten geeft aan (ja of heel zeker) thuis al een en ander veranderd te hebben sinds ze bij VMM werken, en schrijven dat ook toe aan hun nieuwe milieuzorginzichten.

Er waren verder 2 WIL-nieuwsbrieven, er was de mobiliteitsloterij en er werden een aantal lokale acties georganiseerd.

5.2.1 Tal van acties

5.2.1.1 40 Dagen Zonder Vlees en biodiversiteit

VMM nam deel aan 40 Dagen Zonder Vlees (DZV) van februari tot maart 2017. DZV is een frisse bewustwordingscampagne over de impact van onze voedingsgewoontes op het milieu. Het opzet is simpel: 40 dagen minder vlees en vis eten met minder gebruik van verpakkingen. En dat met zoveel mogelijk mensen. Samen besparen we zoveel mogelijk op onze ecologische voetafdruk en verleggen we onze culinaire horizons.

5.2.1.2 Dikketruiendag

Op dinsdag 15 februari 2017 organiseerde de Vlaamse overheid voor de twaalfde maal Dikketruiendag. Ook de VMM nam deel. In alle gebouwen in eigen beheer werd de verwarming 1 graad lager gezet.

5.2.1.3 Fietsapplaus, mobiliteitontbijt en loterij

Wie de fiets neemt, mag gerust eens aangemoedigd worden. Daarom organiseerden we op dinsdag 21 maart de Nationale Applaus dag voor Fietzers (Fietzersbond). In de locaties werd het onthaal versierd met vlagjes. Op 27 april werd, aan de start van het fietsseizoen in elke VMM locaties een ontbijt aangeboden aan iedereen die duurzaam pendelt. In de zomermaanden vond een loterij plaats onder de VMM'ers, de collega die die dag duurzaam pendelt wint. De communicatie van deze acties verliep via intranet.

5.2.1.4 Bike to Work

VMM is lid van Bike to Work en geeft zo aan het personeel de kans om deel te nemen aan een uniek online motivatieplatform om met de fiets naar het werk te komen (volledig of gedeeltelijk traject): www.biketowork.be. Ook bij Bike to Work was er de mogelijkheid om deel te nemen aan een zomerwedstrijd.

5.2.1.5 VMM ging car free op vrijdag 15 september

Car Free Day gaat niet enkel om de milieuwinst op één dag, maar vooral om het signaal dat de VMM effectief wakker ligt van het milieu van morgen. Natuurlijk is het niet de bedoeling om de werking van de VMM lam te leggen. Maar met wat planning en goede WIL vanuit alle afdelingen, diensten en teams is er heel wat mogelijk.

Het VMM-personeel werd extra aangemoedigd dankzij 100 gratis passen van de NMBS om gedurende 7 dagen in september de trein uit te proberen. Ook De Lijn gaf een aantal gratis passen om te verloten.

5.2.1.6 Minibieb: little free library en geefkast

De opkomst van de minibieb is op sommige locaties enorm populair. Ook de geefkast werd in de decembermaand 2016 geïntroduceerd, en blijft op vele locaties staan.

5.2.1.7 Bio-scope-sessies

Alle VMM-personeelsleden konden begin 2017 tijdens de middagpauze kijken naar de documentaire, 'Tomorrow' een film over inspirerende kleinschalige transitie initiatieven. Uit een recente enquête (juni 2017) blijkt dat VMM-personeelsleden de Bio-scope-sessies enorm waardeerden, inspirerend vonden en hun gedrag er nadien aan aanpasten.

5.3 Externe communicatie

Het milieubeleid van de VMM kiest voor een open informatie-uitwisseling en dialoog met alle belanghebbende partijen. De VMM verstrekt vanuit haar expertise en voorbeeldfunctie op een constructieve manier milieu-informatie aan klanten, overheden en andere belanghebbenden, en neemt deel aan externe fora rond milieuzorg.

Deze milieuverklaring is de hoeksteen van de externe communicatie over ons milieubeleid. Wie nieuws wil over de ontwikkeling van ons milieuzorgsysteem en onze milieuprestaties, vindt hier de nodige informatie. Wie meer wil weten of vragen heeft, kan terecht bij de verantwoordelijke Interne Milieuzorg.

Ook in andere communicatiekanalen zoals de elektronische nieuwsbrief communiceren wij sporadisch over milieuzorg. Verder trachten we onze externe evenementen zo duurzaam mogelijk te organiseren, bijvoorbeeld door rekening te houden met de locatie (duurzame mobiliteit), het elektronisch verzenden van de uitnodiging en het aanbieden van duurzame catering.

5.4 Naleving van de regelgeving

Wij volgen voortdurend de wijzigingen in de milieuwetgeving op via het wettelijk register. We gaan na of de op de site uitgevoerde activiteiten in overeenstemming zijn met de bestaande milieuvergunning.

De voor de VMM meest relevante wijziging in de milieuwetgeving tijdens de periode juli 2014-juni 2015 was het gevolg van de VLAREM-trein 2013. De vertaling van de BBT-studie 'Laboratoria' had de vervanging van rubriek 24 van de indelingslijst van VLAREM I tot gevolg. Hierdoor werden vanaf 4 oktober 2014 alle biologische labs een inrichting klasse 2. De impact van de daaropvolgende VLAREM-treinen was veel beperkter.

Wat de vestiging Herentals betreft, werd bij akte van 11 juni 2015 door de deputatie van de provincie Antwerpen een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubriek 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater van laboactiviteiten aan 0,2 m³/uur) en de rubriek 24.3 (biologisch lab). Een vergunning voor rubriek 15.1.1 en rubriek 17.4 was al eerder aangevraagd.

Voor de vestiging Hasselt werd bij akte van 16 juli 2015 door de deputatie van de provincie Limburg een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubrieken 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater met gevaarlijke stoffen aan 0,15 m³/uur), 15.1.1, 17.4 en 24.3.

Voor de vestiging dienst Lucht (Kronenburgstraat) en Aalst had de bovenvermelde VLAREM-wijziging geen gevolg.

Op 30 april 2015 werd door het college kennisgenomen van de melding klasse 3 i.v.m. de VMM-activiteiten op het Vuurkruisenplein in Antwerpen (de vestiging van dienst Lucht). Concreet ging het om rubriek 15.1.1, 16.7.1 en rubriek 17.4.

Alle milieuvergunningplichtige activiteiten die deels of volledig door Dienst Lucht (Kronenburgstraat in Antwerpen) worden uitgeoefend, zijn opgenomen in de milieuvergunning van het Provinciebestuur Antwerpen dat exploitant is van deze site.

Op 28 september 2006 kreeg de VMM een milieuvergunning voor 20 jaar voor de exploitatie van een kantoorgebouw met ondergrondse garage en technisch gebouw in de Dr. De Moorstraat 24-26 en in de Gasthuisstraat 40-42 in Aalst (ref. 082/41002/550/1/a/1). Op 31 oktober 2009 werd deze milieuvergunning uitgebreid met de exploitatie van het nieuwe server- en stookgebouw in de Gasthuisstraat 38, en dit tot 28 september 2026 (ref. MO3/41002/550/1/A/2). De milieuvergunning werd via een mededeling kleine verandering aangepast op 19 september 2013 (ref. MO3/41002/550/1/M/1/MR). Wegens een materiële tekortkoming werd vervolgens een correctiebesluit afgeleverd. Tot slot werd op 17 maart 2016 akte genomen van de mededeling kleine verandering voor de uitbreiding van de koelinstallatie. In 2017 werd

De bouwvergunningen van alle vestigingen van de VMM zijn geldig en actueel.

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (EG) nr. 1221/2009 zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie van de bijgewerkte milieuverklaring 2018 van de/VMM voor de vestigingen te Aalst, Antwerpen, Hasselt, Herentals, Oostende administratie, Oostende onderhoudsdienst, Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven en CBG Leuven een betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de vestigingen binnen de in de milieuverklaring vermelde reikwijdte.

Dit document is niet gelijk aan een EMAS-registratie. EMAS-registratie kan alleen worden gedaan door een bevoegde instantie in de zin van Verordening (EG) 1221/2009. Dit document wordt niet gebruikt als een zelfstandig stuk openbare communicatie.

Gedaan te Brussel op 9/07/2018

Handtekening



Bart Janssens
Voorzitter van de Certificatiecommissie

6 BIJLAGE 1: OVERZICHT EMAS-DOELSTELLINGEN

De EMAS-doelstellingen werden bewust tot 2020 geformuleerd, omdat dit zowel overeenkomt met bestaande Vlaamse en Europese beleidsintenties als met de looptijd van de vernieuwde beheersovereenkomst van de VMM. Bovendien kunnen deze doelstellingen blijven gelden voor elke VMM-vestiging bij de uitrol van EMAS.

Vanuit onze kerntaak binnen de Vlaamse overheid stellen we als algemene EMAS-doelstelling het 'globaal verbeteren als organisatie met het oog op de voorbeeldfunctie van de VMM'.

De doelstellingen werden opgemaakt met een onderscheid tussen de directe en de indirecte milieuaspecten. Bij de directe milieuaspecten worden – verplicht – voor de kernindicatoren energie, grondstoffen, water, afval, biodiversiteit en emissies doelstellingen geformuleerd. Gelet op het belang voor de VMM werd mobiliteit bijkomend opgenomen.

6.1 Doelstellingen geformuleerd voor de significante directe milieuaspecten

6.1.1 Voor de kernindicator water (leidingwater/hemelwater/grondwater):

Doel: Het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) minimaliseren en de substitutie door regenwater maximaliseren (RW) (best in class). Infiltratie op de eigen domeinen maximaliseren.

Doel: De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.

6.1.2 Voor de kernindicator energie:

Doel: De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh/vte) met een totaal van 10 % tegen 2020 en met minimum 5 % in elke vestiging, met 2013 als referentiejaar.

Doel: De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m²) met 10 % tegen 2020, met 2013 als referentiejaar.

6.1.3 Voor de kernindicator materialen:

Doel: Het papierverbruik met 50 % reduceren tegen 2020 (kg/vte), met 2011 als referentiejaar.

6.1.4 Voor de indicator mobiliteit:

Doel: Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split¹⁶ verbeteren ten opzichte van 2011.

Doel: De VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20 % tegen 2020, ten opzichte van 2012.

6.1.5 Voor de kernindicator emissie (lucht):

Doel: De VMM zal tegen 2020 slechts 60 % dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.

Doel: Het aantal kilometers met dienstwagens met 20 % reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen en de aankoop van wagens aangedreven met schone technologie.

Doel: De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kiloton CO₂-equivalenten) met 30 % tegen 2020 ten opzichte van 2013 door directe¹⁷ emissiereductie.

6.1.6 Voor de kernindicator biodiversiteit:

Doel: De gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer.

Doel: Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020.

Doel: De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorzien in het Pesticiden decreet.

6.1.7 Voor de kernindicator afval:

Doel: Het afvalbeheer van VMM-breed optimaliseren tegen eind 2014.

Doel: De restfractie met 50 % terugdringen tegen 2020, met als referentiejaar 2012. En de pmd-fractie met 10 % terugdringen tegen 2020, met als referentiejaar 2013.

¹⁶ modal split: overschakeling van individueel autovervoer naar gemeenschappelijke vervoerswijzen

¹⁷ Zie ook doelstelling modal split: overschakeling van individueel autovervoer naar gemeenschappelijke vervoerswijzen

6.2 Doelstelling geformuleerd voor de significante indirecte aspecten

Doel: Streven naar 100 % duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100 % van de afgesloten overheidsopdrachten in elke VMM-afdeling duurzaam moet verlopen, en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.

6.3 Implementeren van EMAS in de volledige organisatie

Doel: Stapsgewijs uitwerken van een EMAS-milieumanagementsysteem in de overige vestigingen vanaf 2014, met het oog op registratie van alle vestigingen in 2019.

Doel: Regulariseren van de milieuvergunningen en van de naleving van al de wettelijke milieueisen in de overige vestigingen vanaf 2014.

7 BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST

AEEA: afgedankte elektrische en elektronische apparatuur.

CO₂: koolstofdioxide, een broeikasgas.

CO₂-eq: CO₂-equivalent, eenheid voor broeikasgassen, meeteenheid gebruikt om het opwarmend vermogen ('global warming potential') van broeikasgassen weer te geven. CO₂ is het referentiegas waartegen andere broeikasgassen worden afgemeten. Bv. omdat bij eenzelfde massa gas het opwarmend vermogen van CH₄ 25 keer hoger is dan dat van CO₂, stemt 1 ton CH₄ overeen met 25 ton CO₂-equivalenten.

EMAS: Eco-Management and Audit Scheme. Het is de titel van een Europese verordening die als doel heeft organisaties op vrijwillige basis aan te zetten om de negatieve impact van de eigen activiteiten op het milieu te doen verminderen. De focus ligt op het stimuleren van de continue verbetering van de milieuprestaties door de invoering van een milieuzorgsysteem, interne audits en het publiceren van een milieujaarverslag.

Emissie: uitstoot of lozing van stoffen, golven of andere verschijnselen door bronnen, meestal uitgedrukt als een hoeveelheid per tijdseenheid.

Emissiecoëfficiënt of emissiefactor: coëfficiënt die de activiteit data relateert aan een hoeveelheid emissie van een verontreinigende stof. De emissiefactoren in deze milieuverklaring van de VMM zijn deze zoals ze gebruikt worden in het 'Jaarverslag Lozingen in de Lucht 2000-2012' van de VMM, raadpleegbaar op www.vmm.be.

Fijnstof: een verzamelnaam voor verschillende fracties van de kleinere stofdeeltjes die in de lucht zweven (bv. PM₁₀, PM_{2,5}).

Green Public Procurement (GPP): in 2008 werden in de mededeling 'Overheidsopdrachten voor een beter milieu' van de Europese Commissie specifieke doelstellingen voor groene overheidsopdrachten bevestigd, en werd een reeks ondersteunende maatregelen vastgesteld die door de Europese Commissie moeten worden uitgevoerd. Groene overheidsopdrachten worden gedefinieerd als "een proces in het kader waarvan overheidsdiensten goederen, diensten en werken beogen te verkrijgen die gedurende de volledige levenscyclus ervan een minder belastend milieueffect hebben dan vergelijkbare goederen, diensten en werken met dezelfde primaire functie". Meer info: <http://ec.europa.eu/environment>

ISO 14001: internationaal erkende norm die eisen formuleert voor een milieumanagementsysteem.

Milieuzorgsysteem: milieumanagementsysteem, milieubeheersysteem.

NACE: cijfercode die door de Europese Unie en haar lidstaten wordt toegekend aan een bepaalde klasse van activiteiten (al dan niet commercieel). Hij is bedoeld als hulpmiddel bij het opstellen van economische statistieken en overzichten.

NO_x: stikstofoxiden. Wanneer zuurstof zich bindt aan stikstof, vormen zich nieuwe gassen: de stikstofoxiden. De bekendste zijn stikstofmonoxide (NO) en stikstofdioxide (NO₂). Soms krijgen ze samen de groepsnaam NO_x.

PDCA-cyclus: deze cyclus wordt beschreven in de kwaliteitscirkel van Deming, een creatief hulpmiddel voor kwaliteitsmanagement en het oplossen van problemen, ontwikkeld door William Edwards Deming. PDCA staat voor vier activiteiten die op alle verbeteringen in een organisatie van toepassing zijn: 'PLAN', 'DO', 'CHECK' en 'ACT'.

POD DO: POD Duurzame Ontwikkeling, of Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling. Is intussen omgevormd tot de Federale Dienst voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO).

RWZI: zuiveringsinstallatie voor rioolwater.

VLAREM: Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning. Het legt de basis voor de bestrijding van milieuverontreiniging door hinderlijke inrichtingen in Vlaanderen.

VMM: Vlaamse Milieumaatschappij.

vte: voltijds equivalent.

Wh: een wattuur is de energie die per uur verbruikt wordt door een toestel met een vermogen van 1 watt.
1 kilowattuur (kWh) = 1.000 wattuur. 1 megawattuur (MWh) = 1.000.000 wattuur.

WIL: werkgroep Intern Leefmilieu.

